

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOÅTTONDE ÅRGÅNGEN

1917

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1917

Till frågan om Skogekär Bärbo.

Af

Johan Nordström.

I.

Frågan om den rätte auktor till de under pseudonymen Skogekär Bärbo utgifna dikterna kan trots allt, som på senare tid skrifvits därom, ännu icke anses ha fått ett vetenskapligt tillfredsställande svar. Ett anspråkslöst försök att något skingra det dunkel, som hvilat öfver detta för vår renässanslitteratur så centrala problem, torde därför icke vara ur vägen, ehuru väl dess slutgiltiga lösning lär bli framtiden förbehållen.

Som bekant stöder sig den till oss bevarade traditionen om presidenten Gustaf Rosenhanes rätt till författaräran af *Thet Svenska Språketz Klagemål* (1658), *Venerid* (1680) och *Fyratijo små Wijsor* (1682) på tvenne uppgifter af Johan Heysig-Ridderstierna, hvaraf den ena återfinnes i hans *Observationes in Schefferi Sveciam Literatam ab Erico Wenæsio neqvissime interpolatam*, den andra i hans *Scripta Sveogothorum*.

Någon bestämd anledning till skepticism gentemot Heysigs bibliografiska uppgifter i allmänhet torde icke finnas. Men obestriddigen äro vissa egendomliga omständigheter förknippade med hans ståndpunkt i denna fråga. Först och främst är han, som Schück¹ påpekat, drifven af ett brinnande nit att upptäcka försummelser i *Svecia Literata*, till hvars utgifvande han menade sig ha en viss företrädesrätt framför Wenæsius, hvarvid han kanske icke alltid

¹ H. SCHÜCK: *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar*, s. 4 ff.

skilde så noga mellan hörsägner och bestyrkta förhållanden. Meyer¹ synes förmoda, att Heysig fått uppgiften af Bengt Rosenhane, Gustafs brorson, med hvilken han enligt en bevarad dagbok sammanträffat 1686, men Observationes ha tydligen skrifvits långt förut, antagligen omedelbart efter Svecia Literata 1680, i hvarje fall före 1682, emedan Fyratijo små Wijisor i dem icke omnämnas. Som v. Friesen² uppvisat, torde däremot uppgifterna om Rosenhane i Scripta Sveogothorum vara ditskrifna först i slutet af 1680-talet, och under denna tidrymd borde Heysig, menar v. Friesen, haft tillfälle att förskaffa sig nya informationer och rätta sitt fel, om detta varit af nöden. Något vidare intresse för saken måtte han emellertid icke ha hyst; han tillägger visserligen några vetenskapliga arbeten af Rosenhane men har fortfarande icke något att säga om Fyratijo små Wijisor, som vid denna tid för länge sedan utkommit, och meddelar, trots sin noggrannhet i andra fall, hvarken tryckort eller -år för Klagemålet, hvars titel han i bägge arbetena dessutom anför oriktigt. I detta sammanhang må äfven nämnas en icke förut påpekad uppgift, skrifven af annan hand, på en lös lapp i Heysigs tredje bibliografiska arbete Bibliotheca Suecana, enligt hvilken Johan Rosenhane, Gustafs brorson, skrifvit "Skogkiär Bergbo på Sw. wersz 8vo", och äfven ett arbete "Jus glaciale"; hvarmed väl Gustaf Rosenhanes Respublica glacialis åsyftas.

Man kan sålunda icke undgå att finna, huru sväfvande och osäker Heysigs hållning i denna fråga i grund och botten är. Mer än värdet af en obestämd hörsägen om en fråga, som icke intresserat honom särdeles mycket, torde man icke ha rätt att tillmäta hans uppgift.

Samma osäkerhet vidlåder annotationerna hos Palmsköld. På ett ställe i hans samlingar (Tom 367), som Meyer³ åberopar, synes han vara så tämligen säker på sin sak, men denna uppgift är också af Heysigs hand. Däremot har det undgått föregående forskare, att Palmskölds utsago på ett annat ställe (Tom 355, p. 595) är betyd-

¹ E. MEYER: *Gustaf Rosenhane*, s. 8.

² *Svenska Studier, tillägnade G. Cederschiöld*, s. 339.

³ a. a. s. 9.

ligt mera tvekande, enär det där heter att Gustaf Rosenhane "author esse *creditur* Poematum quæ Suetice prodierunt sub ficto nomine Skogekär Bergbo".

Lägger man så härtill Lagerlöfs¹ utsago, att Rosenhane ryktesvis utgafs som dikternas författare, har man uttömt förrådet af 1600-talsuppgifterna i vår fråga. På alla andra håll, där man hade rätt att vänta sig säkert besked, iakttas en värtalig tystnad.

Märkligast är denna kanske hos Schefferus. Både Meyer och andra ha förklarat den ur ett antaget förhållande, att på den tiden en framstående ämbetsman och högättad ädling skulle funnit det under sin värdighet att inför offentligheten framträda som vitter författare, hvarför Schefferus funnit det opassande att meddela den hemlighet, han utan tvifvel som gammal bekant med familjen känt till. Det behöfver ju icke närmare påvisas, att ett dylikt skäl i denna allmänna formulering icke kan tillmätas någon egentlig vikt. Därtill har denna regel både i utlandet och äfven i Sverige alltför många lysande undantag. Och äfven om nu Schefferus skulle ha hyst dylika betänkligheter, kunde man dock ha väntat, att han under Bärbos skyddande pseudonym upptagit, icke blott Klagemålet, utan också de öfriga dikterna, låt vara, att de då ännu ej voro tryckta, men Svecia Literata upptar ju, som bekant, äfven blott i manuskript föreliggande arbeten.

Schefferus torde med all säkerhet icke mer än sina andra samtida känt denna hemlighetsfulla skald. Betecknande för denna ovetenhet är tydligen formuleringen i en från svenskan 1688 öfversatt skrift Die Sprachen des Paradieses af en pseudonym Simon Simplex: "den Mann, so die Klag-Schrift über Verachtung der Schwedschen Sprache.. ausgeben" — och denne Simon Simplex tycks dock i andra stycken icke vara dåligt underrättad.

Sjuttonhundratalets bibliognostrer ha icke något säkrare och bättre dokumenterat att förmåla. Den af dem, som stod 1600-tals-traditionen närmast, Eric Benzelius d. y., har icke bättre reda på, hvad frågan gäller, än att han kallar "Gustaf Rosenhane auctor till

¹ *De poesi suecana.*

Skogkär och Bergbo“. Det tjänar heller till intet att uppehålla sig vid de öfriga, Apelblad, Loenbom, Giörwell, Lidén o. s. v., hvilka okritiskt upprepa den gamla traditionen, som numera öfvergått till värdighet af obetvifladt faktum.

Meyer, som inleder den moderna forskningen i denna fråga, står delvis ännu kvar vid den traditionsbundna ståndpunkten, i det han utan djupare kritisk granskning fastslår Heysigs uppgift som pålitlig, ehuru han finner samtidens tystnad med afseende på Rosenhane påfallande. Äfvenledes anmärker han, att Skogekär Bärghos skrifter ej funnos i Johan Rosenhanes eljest rätt välförsedda bibliotek.

Schück är den förste, som dragit Heysigs pålitlighet i tvifvelsmål, och gör mot dennes uppgift en rad af invändningar, hvilka, kort sammanfattade, innebära, att intet i hela den synnerligen omfattande Rosenhaneska brefsamlingen tyder på den gamla uppgiftens riktighet, att Rosenhane i öfriga arbeten använder signaturen G. R., att dessa icke äro tryckta på samma tryckeri som Skogekär Bärghos arbeten och att Schefferus, 1600-talets kunnigaste bibliograf, icke känner författaren. Därjämte framkastar Schück den hypotesen, att en viss Erik Bobergs namn vore att utläsa ur Skogekär Bärgho.

Sundström,¹ som härefter upptar problemet, vill ur dikterna själfva hämta bevisen för Rosenhanes författarskap. Att Klagemålet vittnar om en föga vanlig antikvarisk kunskap och en höglitterär bildning, stämmer enligt hans mening väl med hvad man vet om Rosenhane i detta avseende. Liksom denne har diktaren som sin hufvudsakliga vistelseort Stockholm men vistas alltsomoftast på en egendom på landet. Ett gemensamt drag ligger äfven i deras mellansvenska språk. *Bärgho* anser han därjämte innehålla en allusion på det Rosenhaneska godset Haneberg. Som alltså intet synes strida mot traditionens riktighet, ansluter sig Sundström till den. Hans bevisföring förefaller mig dock vara af alltför allmän natur för att kunna berättiga till någon säker slutsats och frågan måste ännu alltjämt betraktas som obesvarad.

Det senaste inlägget i diskussionen har gjorts af von Friesen,²

¹ E. SUNDRÖM, *Studier öfver Skogekär Bärgho*.

² *Svenska Studier, tillägnade G. Cederschiöld*.

hvars bevisföring är af hufvudsakligen språklig art och som i likhet med Sundström låter nog så allmänna likheter utgöra bevis för identitet.

Efter denna summariska öfverblick öfver problemets historia till dato vill jag nu göra ett försök att föra frågan framåt på en annan väg.

II.

Af skäl, som den följande framställningen skall förklara, har jag valt som utgångspunkt en undersökning af dikternas kronologi. Jag börjar med *Thet Swenska Språketz Klagemål*.

Denna dikt publicerades, som bekant, 1658, samma år som Stiernhielms Hercules första gången utkom. Meyer diskuterar icke möjligheten, att detta icke var diktens tillkomstår, hvaremot Schück gör gällande, att, eftersom inga allusioner göras på Stiernhielm, tidpunkten för dess författande bör sättas betydligt tidigare, till omkring 1650. Sundström, som förgäfvades i dikten efterlyser några antydningar om denna sak, håller för troligt, att Klagemålet som programdikt bör vara något tidigare än Venerid, hvars författande han förlägger till åren 1648—1655. Denna åsikt kunde han ha gifvit en betydligt starkare argumentering genom att drifva Schücks synpunkt än längre och påpeka det besynnerliga i, att författaren icke blott visar sig komplett okunnig om Stiernhielms poetiska verksamhet, som väl först omkring 1650 började bli ryktbar, ehuru den redan dessförinnan bör ha varit uppskattad inom litterära kretsar icke minst genom de bekanta hyllningsdikterna till Kristina från 1643 och 1644 — utan äfven hvad som är ännu märkvärdigare i en skrift af Klagemålets natur, förbiser tillvaron af ett arbete, som i sitt syfte väsentligen öfverensstämmer med hans eget, Stiernhielms Swea och Götha Måles Fatebur från 1643, hvars berömda företal ju bort innehålla uttalanden af det allra största intresse för Klagemålets författare. Man kan helt enkelt icke tänka sig möjligheten, att Rosenhane, som under sina studentår i Uppsala hos Bureus gjort Stiernhielms bekantskap,¹ hvilken

¹ Jfr MEYER, a. a. s. 36.

han sedermera alltjämt odlade, kunnat eller velat ignorera dennes redan vid denna tid vidtfamnande språkliga och antikvariska studier och arbeten. Detta så mycket mindre, som Klagemålets framställning eljest vimlar af allusioner och bestämda personliga och historiska anspelningar.

Ur dessa förhållanden kan man dock tydligen icke draga några bestämda slutsatser om den tidpunkt, Klagemålet skrefs. Men uppenbart är ju, att de peka bakåt i tiden, och det närmare studium af dikten ur denna synpunkt, som här af påkallas, skall måhända ge ytterligare uppslag, som visa åt samma håll.

Efter att inledningsvis ha klagat öfver det orättvisa förakt, hvori det råkat, trots sin ärevärdiga ålder och sina lysande traditioner, vill Thet Svenska Språket uppvisa orsakerna därtill. Man sätter högre värde på de utländska språken än på svenskan, blandar in tyska och franska i sitt tal och är angelägen att i allt efterapa främmande seder. Det medges dock, att kunskaper i främmande språk äro nödiga för dem, som "widh Regementet stå":

Them bör thet kunna mehra,
 Än Folcket i gemeen,
 Som hafwa til regera,
 The andra hwar och een.
 Man weet thet, medh hwadh Vnder,
 Then Öfwerhet nu beskärd
 Är til at lefwa under,
 Så många Språk har lärdt.
 Lemarna ey behöfwa,
 Thet Hufwud weta wil,
 Men skal migh någon öfwa,
 Står thet mehr andra til.
 Doch skal han migh behaga,
 För thet iagh hemma är,
 Och kan iagh nu ey klaga,
 Thet iagh ey hålles kär.
 Thet är en tijdh förhänder
 Och lyser innan kort,
 At han doch mehra wänder,

Sigh från the andra bort.
 Tå skal han intet lijda,
 Någorstädz mitt Föracht.

(vv. 301 ff.)

Här talas således om en samtida öfverhet, som prisas för sin språkkunskap. Denna öfverhet kallas i fortsättningen för *han* och bör därför afse en konung. Han nämnes med ett tydligt tonfall af förväntansfull hängifvenhet. Vidare antydes, att han icke är hemma i sitt land, men samtidigt uttalas en glad förhoppning om hans återkomst. Kan man misstaga sig på klangen af dessa ord och mångfaldiga andra ställen i dikten — ljuda de icke som ett af præludierna till 1600-talets gotiska renässans, som fick luft under vingarna genom de stora krigiska och politiska händelserna omkring 1630.

Att Gustaf Adolf här åsyftas torde vara tydligt nog, och skalden hade alla skäl att af honom vänta en språkets förnyelse. För att konstatera den store konungens med Skogekär Bärghos program fullkomligt öfverensstämmande mening, behöfver jag blott erinra om ett bekant uttalande af honom i denna fråga:

Det har städse varit räknadt ett rike till berömmelse, att de wettenskaper, som lända till människoslägtets nytta, uppå desz eget tungomål framställda blifvit; så att folket straxt från ungdomen kunnat sig deruti öfwa; och icke, som nu sker, wara nödgade att först lära sig de främmande språken för att sedan kunna komma till sjelfwa innehållet, hwarwid oftast händer, att medlet tager mera tid än ändamålet, språket mer än wettenskaperna. Det är därföre wår wilja, att de som sig med bokliga konster befatta, skola så wäl för nu warande som efterkommande ungdom tillse, att desza ämnen, så widt sig göra låter, måtte på modersmålet behandlade blifwa.¹

Och Gustaf Adolfs Memorial för rikets antikvarier 1630² är äfvenledes ett dokument, som helt går i stil med Klagemålets antikvariska forskningsintressen.

Längre fram i dikten uppräknar skalden en hel rad af föremål, som vore värda poetisk behandling på vårt språk. Midt i en tid,

¹ Jfr vv. 1240 ff. i Klagemålet. — Cit. efter FRYXELL, *Ber. ur sv. hist.* 6: 169.

² Tryckt hos GÖBEL, *Sveriges Medeltidslitteratur*, s. 279.

fyllt af underbara tilldragelser, saknas sannerligen icke ämnen till sång, men sångare finnas icke:

Lijkwål här mycket finnes,
 Hwar til osz felas the,
 Som föra osz til Sinnes,
 Hwad Vnder wij här see.
 Nogh är thet som förtienar,
 At blifwa tecknadt an,
 Om elliest GVDH förlänar,
 Then som thet göra kan.
 Wij hafwa til beröma,
 En Konung, hwilkens Dygd,
 Wij intet kunna glöma,
 Förvthan största Blygd.
 The andre Kungar ähras,
 På allehanda sätt,
 Aff osz thet nu begäras,
 At göra och wår rätt.
 Ther hoos är wärt påminna,
 Thet Folck som födas skal,
 Hwad wåre hieltar winna,
 För Prijsz, kring Wården all.

(vv. 1109 ff.)

Här åsyftas återigen Gustaf Adolf. Han omtalas icke såsom en död, hvars minne skall äras, men nämnes främst bland de "Vnder wij här see". Hela stämningen är den gryende stormaktstidens. På ett annat ställe talas om att "the Swenskes Wålde Än intet fullwäxt är" (v. 433 f.), men att dess tillväxt skall öka språkets ära, hvilket ju gifvetvis bättre passar in på dessa de första stormaktsdrömmarnas år än på den stolta och själfmedvetna maktställningen vid seklets midt. Hofvet benämnes också "Kungahof" (v. 1164) och på drottning Kristina — den eljest af skalderna så ifrigt besjungna — finnes ingen som helst anspelning, ett faktum, så mycket anmärkningsvärdare, som Rosenhane — ifall han vore författaren — af henne fått röna synnerligen stora ynnestbevis. Någon möjlighet att Karl Gustaf skulle kunna afses med de citerade verserna synes icke tänkbar.

Det är påfallande, att Klagemålet är alldeles utan allusioner på tiden efter Gustaf Adolfs död. Så mycket mer anmärkningsvärdt är detta förhållande, som författaren eljest för den föregående tiden i sina hufvuddrag nästan rekapitulerar vår historia alltifrån folkvandringstiden och göternas eröfringståg. Ju längre fram i tiden han kommer, desto utförligare blir han. Han harmas öfver reformationstidens vandalism och beklagar, att de götiska skrifterna fördes ur landet af Brask och andra. Johan III afses tydligen med "Findlandz Förste" (v. 1217) och konung Sigismund nämnes i v. 806. Omedelbart därefter prisar skalden Karl IX, "en väldig Hielte, Från Södermannaland", som räddar Sveriges frihet. I detta sammanhang erinrar han också om att Sverige ensamt aldrig varit underkufvad och kommer här med en direkt allusion på den närmaste tidens händelser, det tyska kriget och danskarnas afgörande nederlag åren 1626—27:

Och Cæsar näpplig hinner,
 Jn til thet Swenska Haff,
 Sitt wälde Grantz thär finner,
 Och moste draga aff.
 Jagh kom, Jagh såg, han sade,
 Men intet mehr, iagh wann,
 Hans Ståltheet nederlade,
 Thet Motstånd han här fann.
 Än finnes Danmarcks Krona,
 Förd wara til Wien,
 Aff them som intet skoonä.
 The Språk man håller reen.

(v. 853 ff.)

Någon anknytningspunkt till senare historiska tilldragelser söker man förgäfvets i Klagemålet — och detta borde uppenbarligen icke vara fallet, om dikten tillkommit vid en senare tidpunkt.

Flera andra omständigheter peka i samma riktning som de nu anförda. Jag har redan erinrat om det bekanta faktum, att Klagemålet icke innehåller en enda antydning om Stiernhielms poetiska och språkligt-antikvariska verksamhet. Huru oförenligt detta är

med diktens kynne, om den skrifvits omkring 1650, framstår tydligt genom författarens talrika anspelningar på samtidens stridsfrågor och problem på det sistnämnda området. Han är t. ex. gripen af en stark indignation öfver, att ingen vederlägger de öfvermodiga anspråk, som från danskt håll framkommit i Wormius' och Pontanus' arbeten:

Hvem får iagh som bewijser,
Then Lögn osz lägger på,
En Oloff Worms som prijsar,
Hwad Dansk hälst wara må?
Pontanus och the flera,
Medh Falskheet gifwa an,
At Danskan Heder mehra,
Aff Äldren pröfwa kan.

(vv. 985 ff.)

Här talar författaren fullkomligt ur den svenska lärda världens hjärta. Utan tvifvel har man rätt att antaga, att här i främsta rummet åsyftas Wormius' *Fasti Danici*, som utkommo 1626 och i Sverige väckte så mycken ond blod, att Gustaf Adolf gaf Bureus i uppdrag att refutera de danska anspråken och uppvisa den svenska runkunskaens prioritet. Författaren synes emellertid vara helt okunnig om att en dylik refutation verkligen utkom, då närmast i anledning af Wormius' senare arbete *Literatura Danica* 1636. Det var Bureus svarsskrift: *Den Danske K. Waldemars Prophetia om Runas Hemflycht* (tryckåret sannolikt 1638) — en skrift, som gjorde åsyftad verkan och berörde Wormius mycket illa. Klagemålets utrop synes alltså i viss mån omotiveradt, om det tillkommit efter denna tidpunkt, särskildt egendomligt dessutom, ifall man hade att räkna med Gustaf Rosenhane som dess författare, ty denne hade, som känt är, under sina studieår i Uppsala bott hos Bureus och således bort mer än de flesta vara väl förtrogen med hans verksamhet.

Pontanus' namn, som äfven förekom i de citerade verserna, ger en rätt pålitlig terminus post quem. Ty åsyftas något bestämdt arbete af denne, kan det näppeligen vara något annat än hans

Historia Danica, hvars första del utkom 1631.¹ Med stöd häraf och af den föregående utredningen skulle man alltså ha ett tämligen pålitligt bevis, att Klagemålet skrivits något af åren 1631 och 1632.

Nu föreligger emellertid en omständighet, som synes strida mot detta resultat. Schück har nämligen i sin bok om Wiwallius gjort gällande, att det är denne, som afses i följande verser i Klagemålet:

Jagh sörde när migh sades,
 At Nordast i en Wrå,
 J Fängelset inlades,
 Then som iagh hoppas på.
 För thet han hade brutit,
 Jagh nästan quijder än,
 Och hade gerna skuttit,
 I hans Rum många Män.
 Nogh ledh iagh tå han fängslas,
 Kanske thet war hans rätt,
 Ther öfwer doch mehr ängslas,
 At han förgat migh slätt.
 Som Flugan quick och snäller,
 I Sommars Wärman går,
 Medh Kölden Modet faller,
 Och intet mehr förmår.
 Så fryser bort hans Sinne,
 Aff then owaane Köld;
 Och wissnar bort hans Minne,
 Ther han så lågh fördöld.

Wiwallius hölls fången på Kajaneborg åren 1634—1641, hvarför det skulle vara ett betänkligt argument mot min föregående bevisföring, om det verkligen vore han, som åsyftades. Enligt min mening är så icke förhållandet. Fastmer torde man på flera grunder kunna bestämdt påstå, att dessa rader gälla Messenius, en åsikt, som, utan vidare diskussion, uttalades redan af Meyer.²

Hvad Schück särskildt fäster sig vid är uttrycket "Nordast i en wrå", som erinrar om omkvädet i Wiwallius' "Warer nu glad, mina fiender all!":

¹ Jfr SUNDSTRÖM, a. a. s. 12.

² MEYER, a. a. s. 45, not.

Jagh föres nu bort nordast i fiellen uthi boijor.

Dessutom anmärker han, att bilden om "flugan quick och snäller" bättre passar om en poet som Wiwallius än om den lärde Messenius. Häremot vill jag göra följande invändningar:

De citerade raderna förekomma i ett sammanhang, som tydligt visar, att de åsyfta en författare, som gjort sig högt förtjänt genom historiskt-patriotisk diktning. Klagemålet framhåller nämligen starkt betydelsen af att göternas bragder hugfästas i dikt, så att de ej hemfalla åt glömskan och språket åt ett allmänt förakt, hvarvid skalden utbrister:

Vp vp aff eder Dwala,
 Förswarer nu hwar sigh.
 J måste och så tala,
 Och stunom lempna Krijgh.
 Hwad hielper alt allena,
 Bedrifwa något stoort?
 Skal Wärden så få meena,
 Om thet j hafwen giordt.
 När Wärcket ändat blifwer,
 Så ändas edert Roos,
 Så framt then thet beskrifwer,
 Han icke är ther hoos.

(vv. 1017 ff.)

Härfölja efter några allmänna råd de diskuterade raderna. Det synes mig här af framgå, att de måste syfta på en författare, hvars diktning celebrerat fosterlandets häfder och då måste Messenius åsyftas, ej Wiwallius, hvars bekymmerslöst kringkastade visor gifvetvis i detta sammanhang måste ha mindre intresse för Klagemålets författare än Messenius' skådespel med ämnen ur den stolta götiska historien och hans öfriga verksamhet i den nationella historie-skrifningens tjänst, icke minst hans editioner af de gamla medeltida rimkrönikorna.

Man kan vidare anmärka, att författarens smärtsamt beklagande "För thet han hade brutit, Jagh nästan quijder än" och "Nog ledh iagh tå han fångslas, Kanske thet war hans rätt" har ett något för

allvarligt och (i senare fallet) tveksamt spörjande tonfall för att kunna appliceras på Wiwallius' komiskt äfventyrliga enleverings-historia, hvaremot dessa rader förträffligt uttrycka medkänslan öfver Messenius' tragiska öde.

Det måste sålunda, enligt min mening, vara höjdt öfver allt tvifvel, att Klagemålet här åsyftar Messenius. Denne deporterades som bekant 1616 till Kajaneborg och dog 1636. Presensformerna i det citerade stället synas ge vid handen, att han, då dikten skrefs, ännu var i lifvet, hvarjämte det framgår, att författaren icke hade sig bekant, att Messenius äfven i fängelset fortsatt sin litterära verksamhet. Härmed faller icke blott den viktiga invändning mot vår datering, som skulle ha legat i Wiwallius-hypotesens riktighet, utan vi ha härmed också fått ett nytt och vägande skäl för densamma.

För att nu i korthet sammanfatta de gjorda iakttagelserna ha vi sålunda funnit följande:

Diktens påfallande okunnighet om Stiernhielms poetiska och språkvetenskapliga verksamhet visar, som äfven förut framhållits, att dess tillkomst bör förläggas till ett tidigare datum.

På detta datum ger dikten själf flera tydliga anvisningar. Den talar om en manlig öfverhet, samtida med skalden, som otvetydigt åsyftar Gustaf Adolf — en allusion, som upprepas än en gång längre fram i dikten.

Tiden efter Gustaf Adolfs död synes icke existera för författaren. Om drottning Kristina finnes ingen antydning. Däremot äro anspelingarna på den föregående epoken talrika både i fråga om regenternas hållning till det svenska språket och om anmärkningsvärda politiska och litterära händelser och personer. Angreppet mot Wormius bl. a. visar, att författaren icke känt till Bureus' uppseendeväckande refutation af dennes meningar, hvilken utkom troligen först 1638. Allusionen på Pontanus' *Historia Danica* af 1631 anvisar detta år som gräns bakåt i tiden för vår datering.

Slutligen har jag velat visa, att några tydligen på Messenius syftande rader icke motsäga de föregående resultaten utan fullkomligt harmoniera med dem.

Den slutsats, dessa omständigheter synas ge rätt till att draga, blir då den, att *Thet Svenska Språkets Klagemål skrifvits något af åren 1631 eller 1632* och i hvarje fall icke senare än 1632.

Men erkänna vi detta, bli vi tvungna att draga ännu en mycket viktig slutsats som en nödvändig följd af den förra. *Thet Svenska Språkets Klagemål och Skogekär Bärgebos öfriga dikter kunna icke ha skrifvits af Gustaf Rosenhane, ty denne föddes år 1619¹ och var 1632 således blott 13 år gammal* — en onekligen alltför späd ålder för en reformator af den svenska vitterheten.

Jag öfvergår nu till att med några ord beröra frågan om tillkomsttiden för Skogekär Bärgebos öfriga diktning.

Sonettecykeln *Venerid* utkom år 1680. Enligt en upplysning under titeln hade den skrifvits "för mehr än trettio åhr sedan". Detta är ju en mycket obestämd uppgift och dess värde är i högsta grad beroende af, om den härstammar från skalden själf och om han själf ombesörjt dikternas publicering eller om den härrör från en utgifvare, hvars bekantskap med skalden och pietet mot dikterna måhända icke varit så stor. Det mycket otillfredsställande skick, hvori de öfverlämnats till eftervärlden, tyder onekligen på den senare möjligheten. Äfven en annan omständighet pekar i samma riktning.

Det företal på prosa, hvarmed skalden inleder sin diktsamling, bär alldeles tydliga spår af att vara skrifvet före seklets midt, ja långt förr. Det riktar sig till en publik, för hvilken en svensk konstdiktning icke ens i de blygsammaste mått synes existera. Det svenska språket är ännu, enligt företalet, opröfvadt i fråga om en mera kultiverad diktkonst; författaren vill visa sina landsmän att det dock lämpar sig förträffligt härtill. "Medh ett slagz rijm, bestående aff 14 radar, som the kallat sonetter, hafwer Petrarca italienskan och Ronsard fransöskan hedrat, . . . ; nu til at låta see swänskan i rijm skickeligheet, äre här några i hopsatte aff sama slagz rijm, inga aff them öfwersatte eller verterade;." Ett dylikt tal måste dock förefalla underligt på 1680-talet, då de flesta poeter,

¹ Se MEYER, a. a. s. 34.

både af de större och de mindre, skrefvo sonetter i betydande utsträckning, och då dessa inledningsord måste ha tett sig i hög grad föråldrade. Mindre anspråksfullt och mera motsvarande tidens litterära ståndpunkt framstår företalet däremot, om man, som rimligt är, antar, att det skrifvits någon gång vid seklets midt för en då afsedd publicering af dikterna, hvilken emellertid icke kom till stånd. Det ligger en beaktansvärd sannolikhet i det antagandet, att skalden ville låta Klagemålet omedelbart efterföljas af sitt försök att realisera den nya diktkonstens program, hvarför han samtidigt förberedt till utgifvande sina lyriska dikter. Om den direkta anledningen till att detta utgifvande ej blifvit af, är naturligtvis svårt att yttra sig. Att under tiden en större stjärna på den svenska diktens himmel framträdde, med hvilken han icke ville upptaga täffingskampen, kan ju tänkas som en af orsakerna. Därtill kommer en stark själfkritik, om man får sätta tro till inledningen till Fyratijo små Wijsor:

När wij nu först gå vth, der wij äre intet sedde,
 Så måste wij på swar, til alla stå beredde.
 Wår ålder frågas om, där på säge = wij.
 Wij äre äldre än dän tijd the se osz j.
 Wår Fader war så hård och sträng emot osz alla,
 At aldrig wille han osz sine Döttrar kalla;
 Hölt osz i mörcka rum där ingen fick osz see,
 Och gaff osz aldrig loff gå vth til leka och le,
 Som andra aff vårt stånd, och ålder pläga göra.
 Han kände osz inthet igän och gat osz inthet höra,
 Wij låge i rispor små och sällan alla i hop,
 Bort wräckte såsom Rijs vthkastat i en grop.
 Imedlertijd en del aff våra Systrar hände,
 At the oskyldigt wijs aff Elden blefwe brände.
 En del togh Watnet bort, en del åts vp aff Maal,
 Aff osz har lyckan blind så råkat på ett waal.
 Wij äre slupne vth och vthur fahran tagne,
 Vhr förra twång och qwal fram vthi liuset dragne.

I fråga om denna versifierade inledning till Fyratijo små Wijsor kan man äfven göra samma anmärkning som om Venerids företal. Den ser icke ut att vara skriven så sent som 1682, d. v. s. då visorna trycktes. Vid den tiden hade den svenska alexandrindikt-

ningen uppnått en så pass stor formell säkerhet, att man hade rätt att vänta, att visornas diktare tillgodogjort sig den allmänna utvecklingen och icke i denna inledningsdikt visat prof på samma något osäkra metrik som i Venerid.

Dessa allmänna reflexioner äro ju i och för sig icke särdeles vägande argument för en hypotes, att de båda diktsamlingarna någon gång omkring seklets midt af författaren ordnats för utgifvande. Men sammanställer man tryckens uppgifter, att de författats ungefär 30 år före 1680 (1682), alltså omkring 1650 med det resultat jag nyss vunnit ifråga om Klagemålets affattningstid, inser man, att endera af dessa angifna tidpunkter måste vara felaktig, ty det är orimligt att tänka sig, att tjugo år skulle ligga emellan programdikten och de två diktsamlingarna, i synnerhet som de senare ju genom hela sin art, särskildt Venerid, tydligt vittna om en ung författare. Vidhåller man riktigheten af min datering af Klagemålet, kan man tänka sig två olika förklaringar till de kronologiska uppgifterna i Venerid och visorna: den ena, att de afse den ungefärliga tidpunkt, då dessa dikter, måhända efter en slutlig öfverarbetning, eventuellt med ett eller annat tillägg, förelågo färdiga för publicering; den andra, att de redan funnos i den tryckfärdiga renskrift, som jag antagit förefintlig kanske ungefär samtidigt med Klagemålets publicering, således omkring 1660, och att de kommit att få stå kvar oförändrade, när dikterna äntligen utgäfvos, af det särdeles vårdslösa trycket att döma, troligen af en annan person än skalden själf.¹ Med denna senare förklaring kommer man onekligen längst, ty enligt den skulle dikterna sålunda ha skrivits på 1630-talet, alltså något så när samtidigt med Klagemålet, ehuru man naturligtvis icke får tänka sig tidsuppgiften annat än som högst ungefärlig, emedan dikterna väl sannolikast tillkommit då och då under loppet af flera år.

I viss mån har man redan förut varit böjd att ej ta det alltför nogga med dessa dikternas egna dateringsuppgifter. Schück² anser

¹ Det bör här anmärkas, att Rosenhanes autentiska arbeten däremot äro omsorgsfullt tryckta.

² *Ill. Sv. Litt.-hist.* I, s. 415.

sålunda, trots uppgiften "för 30 Åhr sådan skriwin", att de 1682 tryckta visorna författats något före 1650, hvarefter följer Klagemålet, som måste skrifvits före Stiernhielms popularitet som skald, och sist Venerid, där författaren står på höjden af sin diktarkraft. Enligt uppgiften i Venerid är dock denna samling, tryckt 1680, "för mer än trettio åhr sådan skriwin", alltså åtskilligt äldre än visorna. Man kan emellertid knappt betvifla, att Schücks åsikt om den verkliga ordningsföljden är den riktiga. För den talar först och främst den utveckling till större konstnärlighet, som Venerid gifvetvis måste anses beteckna, hvilket, som sagdt, framhållits af Schück. Men jag tror, att denna mening kan ytterligare bekräftas genom en omständighet, som veterligt icke beaktats. Det vill nämligen af den versifierade inledningen till visorna synas, som om skalden själf betraktar dem som sitt först publicerade verk. Långt ifrån att antyda, att en del af hans dikter redan offentliggjorts, synes han mena, att vissamlingen icke skall mottagas såsom ett alster af en redan väl bekant poet utan framkalla en del frågor. Vidare meddelas i fortsättningen, att skalden varit hård och sträng mot sina dikter, aldrig velat ge dem lof "gå uth til leka och le" utan vräkt bort dem som "rijs uthkastat i en grop", ja, t. o. m. låtit en del fördärfvas af eld, vatten eller mal. Nu har emellertid genom en lycklig slump ett urval blifvit gjordt, som skall släppas fram i ljuset. Här af får man gifvetvis den uppfattningen, att, när detta skrefs, Skogekär Bärbo ännu icke publicerat några af sina dikter. I denna uppfattning blir man ytterligare styrkt, när skalden efter detta låter sina visor säga:

Wij gå nu föråth fram, på wägen ähre fler
Och mognare än wij, wij säyom inthet mehr.

Kan man icke på goda grunder anse, att med dessa mognare dikter, som äro på väg, menas Venerid? Visserligen kan det invändas, att inledningssonetten i Venerid också afslutas med ett löfte:

Behaga i thet, så få i änn något mehr,
Som iagh, hos honom dölt, wäl wärt at läsas seer.

Men den betydligt starkare själfkänsla, som häri uttrycker sig, stämmer icke riktigt öfverens med de blygsamma inledningsorden till visorna utan är möjligen att hänföra till något annat, för oss obekant arbete af skalden.

Om jag rätt tolkat dessa inledningar, skulle man alltså i dem ha ett argument för riktigheten i den ordningsföljd dikterna emellan, som deras allmänna karaktär a priori gör sannolik. Häri skulle då äfven ligga en bekräftelse på det antagandet, att det icke blifvit skalden själf gifvet att få utge sina dikter utan att dessa publicerats posthumt af en person, som icke hade så väl reda på sig eller som menade, att Venerid var värd att först befordras till trycket. Under dessa förhållanden bli också tidsuppgifterna "för mehr än 30 år sådan" etc. förklarliga endast om de härröra från skalden själf och funnits i det först iordningställda manuskriptet till visorna och det antagligen först några år senare färdiga till Venerid. Den sannolika utgångspunkten för dessa tidsuppgifter har jag nyss berört.

Med den nya åsikt, som här framställts om tiden för Skogekär Bårgbos poetiska verksamhet, synes denna också inordna sig i ett klarare historiskt sammanhang än hvad hittills varit fallet. Det kan nämligen icke förnekas, att dikterna, med den traditionella dateringen och med de syften och anspråk, hvarmed de framtråda, i flera afseenden måste te sig som en anakronism. Som jag redan påpekat gäller detta icke minst om den språkreformatoriska tendensen i Klagemålet. Icke ens omkring 1650 kan Venerid göra legitima anspråk på att vara det första profvet på svensk sonett-diktning och det första beviset att svenskan låter sig med fördel brukas därtill. Det hade då icke kunnat vara skalden obekant, att Stiernhielm redan 1644 skrifvit två sonetter, af hvilka den ena erhöll en särskild spridning därigenom att den aftrycktes i Arvidis Manuctio. Och från 1650-talets början är sonettdiktningen i full gång.

Sedda mot den tid, till hvilken jag velat förlägga dem, framtråda Skogekär Bårgbos dikter däremot i sin rätta belysning. Det är också med fullt skäl som föregående forskare ha framhållit, att dessa dikter beteckna en äldre ståndpunkt än Stiernhielms, i det

att såväl visorna som Venerid, oberörda af antik påverkan, sammanhånga med och utgöra en mera konstnärlig fortsättning af den äldre tidens vislyrik.¹ Många af visorna, anmärker Meyer, stå snarare under än öfver Messenius' och de bättre af Wiwallius'² och ett flertal metriska öfverensstämmelser med dessa äro icke svåra att uppvisa. Visan n:r 8 har således i det närmaste samma meter som Messenius' visa i Svanhvita, och Klagemålets rätt ovanliga versform, som äfven återfinnes i ett par af visorna, ha äfven Wiwallius och Bureus använt i några af sina dikter. Ehuru i mindre grad återfinner man äfven hos Skogekär Bärbo den osäkerhet och vacklan mellan olika metriska principer, som framträder i Wiwallius' alexandriner (Swea Rikes Ringmur) och det är först Andreas Sparman, som i sin Sundhetzens Spegel 1642 lyckas fullt anpassa alexandrinen efter det svenska språkets kraf. Skogekär Bärbo betecknar således äfven härvidlag ett tidigare skede af vår diktkonsts utveckling.

Den förnyade pröfning i fråga om dateringen af Fyratijo små Wijisor och Venerid, som motiverats af undersökningsresultatet beträffande Klagemålet, har med hänsyn till den faktiska bevisningen icke kunnat bli lika bärkraftigt dokumenterad — därtill flyter materialet alltför sparsamt. Men med utgångspunkt i den, som det synes mig, tämligen säkra dateringen af Klagemålet har ett förfaringssätt, som vid en isolerad undersökning kanske skulle förefallit nog så problematiskt, därigenom gifvetvis ett större vitsord. I första hand gällde det sålunda att lösa den obestriddiga motsägelsen mellan å ena sidan Klagemålets affattningstid, sådan den här blifvit bestämd, och å andra sidan den gängse tolkningen af de kronologiska uppgifterna i de 1680 och 1682 tryckta dikterna. Härvidlag har jag då velat göra gällande, att skalden själf icke kan anses ha utgifvit dessa dikter, en omständighet, som göres sannolik bl. a. däraf, att trycket, speciellt i fråga om Venerid, är ovanligt vårdlösadt, att vissa uppgifter i företalen antyda, att dikterna icke utgifvits i den ordningsföljd, som författaren själf afsett, och att företalen skrifvits långt tidigare än man af tryckåren haft anledning

¹ MEYER, *G. Rosenhane*, s. 172. — SCHÜCK, *Ill. Sv. Litt. Hist.* I, s. 420.

² a. a. s. 172.

tro. Härefter har jag vidare gjort det antagandet, att utgifvaren användt skaldens betydligt tidigare för publicering slutredigerade manuskript, och därvid icke bekymrat sig om att ändra de berörda tidsuppgifterna, som troligen redan funnits utsatta i dem. Då det vidare är sannolikt, att denna publicering tillämnats omkring tidpunkten för Klagemålets offentliggörande, således kanske åren omkring 1660, skulle man därför med denna utgångspunkt för de nämnda kronologiska uppgifterna få en med Klagemålet ungefärligt samstämmande affattningstid äfven för visorna och Venerid. Till slut har jag påpekat, att Skogekär Bärghos poetiska verksamhet genom denna datering kommer att framstå i ett klarare historiskt sammanhang och med sin allmänna karaktär och sina reformatoriska anspråk bättre motivera sin plats i den svenska diktens utveckling.

III.

Problemet Skogekär Bärgho är härmed icke löst. Den närmast liggande uppgiften är nu att söka leta ut, hvem som döljer sig bakom denna nu mer än någonsin hemlighetsfulla pseudonym. Att här vinna något resultat, som är mer än en gissning eller på sin höjd en sannolikhet, tycks emellertid tämligen utsiktslöst med det bristfälliga material, som för denna tid står oss till buds, och det lär väl icke finnas någon annan utväg, än att tålmodigt afvakta den lyckliga slump, som en vacker dag skall bringa gåtans lösning.

I det föregående har jag erinrat om Schücks förslagsvis framställda tolkning af Skogekär Bärgho som ett anagram för någon viss Erik Boberg — en tolkning, som han sedermera fann vara gjord i K. B:s exemplar af visorna. Castrén¹ har också påpekat, att en person vid detta namn funnits, hvilken dog 1659 som rektor i Skara. I fråga om denne framhåller v. Friesen,² att han väl sannolikt sålunda var västgöte och fastslår, att språket i våra dikter icke företer några västgötska dialektdrag. Några svenska poem af denne Ericus Haquini Bobergius känner man heller icke till. Skara stifts

¹ *Stormaktstidens diktning*, s. 6.

² *Svenska studier tillägnade Gustaf Cederschiöld*, s. 341.

herdaminne upplyser emellertid, att han gjort sig känd som latinsk poet och ett par latinska dikter af honom har jag också sett i K. B:s Verser till enskilda. En af dem finnes i en samling gratulationsdikter till professorns i grekiska och orientaliska språk vid Dorpats akademi, Johannes Georgii Gezelius' och Gertrud Gutheims bröllop i Riga 1643 och i den betecknar han sig också mycket riktigt som Westrogothus. Mindre vägande än det språkliga motargumentet finner jag den af Sundström¹ och v. Friesen² gjorda invändningen, att det supponerade anagrammet icke ger den korrekta namnformen Erik, ty med dylikt var man i regel icke så noga. Trots det bestickande i denna tolkning af pseudonymen som ett anagram — den här nämnde Erik Boberg behöfver ju f. ö. icke ha varit den ende af det namnet — synes det emellertid tills vidare omöjligt att komma vidare på denna väg. Att finna någon annan framkomlig väg tycks emellertid vara lika omöjligt, och det vore kanske klokast att afhålla sig från alla gissningar.

Om också ryktet om Gustaf Rosenhanes författarskap måste anses grundlöst, kunde det dock hända, som ofta är fallet med rykten, att det ändå låg något i det. Man hade hört, att Rosenhane hade skrifvit våra dikter och visste, att dessa författats för lång tid tillbaka. Den äldste då lefvande af familjen var presidenten Gustaf Rosenhane, och denne var känd för litterära intressen. Intet var då naturligare än att man utan vidare gissade på honom. Äfven hans brorson Johan hade gjort sig bekant som vitter författare, och det kunde sålunda ligga nära till hands att tro honom vara dikternas auctor. Det är kanske så man har att förklara uppgiften i Bibliotheca Suecana, som jag förut nämnt. Af naturliga skäl kom man icke att tänka på andra, redan länge döda medlemmar af den Rosenhaneska släkten, på hvilka man eljest kunde haft anledning att gissa, företrädesvis då Schering Rosenhane, som dött 1663.

I själfva verket är denne den enda bland bröderna, som *bevisligen* sysslats med skaldekonsten och som säkerligen i lika hög grad

¹ a. a. s. 5.

² a. a. s. 341.

som Gustaf var i besittning af de vetenskapliga kvalifikationer och intressen, som måste förutsättas hos Klagemålets författare.

I sin utomordentligt präktigt skrifna självbiografi¹ berättar Schering Rosenhane om sina första poetiska försök. År 1629 hade han i sällskap med Bengt Skytte och Johan Drake fått medfölja baron Spens på en beskickning till England. "Sedan lågo wij uti London ett halft Åhr, och hade jag fri kost wid Gesantens bord, så länge jag war där. Bengt Skytte och hans Præceptor Petrus Anthonius, samt Johan Drake och jag lågo alla i en Cammare och hade wij ett liufigit och enigt umgange osz emellan; studerade och under tiden, som belägenheten kunde medgifwa, och under æmulation med Petro Antonio feck jag der lust til Poësin,² och begynte der aldra först skrifwa några carmina hwilcka honom wäl behagade. Amor war och der til en god mästare, hwilcken causserade en Ädel Dame, som twert öfwer gatan hade sitt fönster emot vårt och lät sig der stundom se." Onekligen den rätta miljön för en blifvande sonettskalds platonska svärmerier! Från England styrdes färden till Frankrike. Under uppehållet i Paris sammanträffade Schering med sin landsman Jonas Hambræus, professor där i orientaliska språk, och genom honom torde han ha kommit i beröring med litterära kretsar, om man får döma af den samling gratulationsdikter af Hambræus och en hel rad franska poeter, hvarmed Schering sedermera uppvaktades på sitt bröllop 1636. Längre stannade han emellertid denna gång icke i Paris, utan begaf sig med vännen Drake till Angers, där de till att börja med uppsökte dansmästaren François Buisson de la Fontaine, "en ung karl, som wij tilförene hade känt i Upsala den tid han där war dantzmästare". Här tillbragtes nu en tid, som fördelades mellan danslektioner för en dansmästare Frantz, fäktning för en lärare i denna konst vid namn Charliers, och bokliga studier, så långt omständigheterna det medgäfv. Snart återvände de emellertid till Paris, där de stannade till sommaren 1631. Här synas de mycket lifligt ha deltagit i säll-

¹ Ms. i K. B. — Tryckt i GÖRWELLS *Nya svenska biblioteket*, Sthlm 1763, Bd 2, stycket 9.

² Om den lifigaste hänförelse för diktkonsten hade dock redan förut vittnat hans oration *De variis hominum studiis horumque caussis*, tr. 1626.

skapslifvet och gjort en stor mängd bekantskaper med både fransmän och utlänningar. Men därjämte ägnade sig Schering med stor ifver åt sina studier, lärde sig spanska och italienska, fäktade för Hybert, dansade för Picot, tog lektioner i krigskonsten för Beaufor och i luts spel för en monsieur Balthazar — försummade således intet i de stycken, som hörde till den fulländade hofmannens utbildning. Om han under denna tid fortsatte sina i England påbörjade poetiska försök, framgår icke af biografien, men troligt är, att så var fallet. Som ett prof på hans talang i fransk versskrifning får man möjligen betrakta de "Stances", hvarmed han avslutar sin 1632 efter hemkomsten skrifna vackra Epistola Consolatoria till Johan Drake med anledning af dennes faders död. Detta tröstebref med sitt för tiden karaktäristiska starka inslag af stoicism är ett utmärkt prof på Scherings författaretalang och vittnar om en fin och skarp psykologisk blick. Den författare han framför allt här åberopar är Seneca, ehuru hans framställning är ovanligt fri från det sedvanliga citatprålet. De enda citat som dessutom förekomma äro från spanska författare, bl. a. Guevara. Den avslutande franska dikten, som består af 14 strofer, ger uttryck åt en gladare filosofi:

Donne un peu de relasche au deuil qui t'a surpris,
 Ne t'oppose jamais aux droicts de la nature,
 Et pour l'amour d'un corps ne mets point tes esprits,
 Dedans la sepulture.

— — — — —
 Il était las d'honneur, de fortune & de jours,
 Tes jeunes ans ne font que commencer la vie,
 Et si tu vas si tost en achever le cours
 Que deviendra ta Sylvie?

— — — — —
 Le mal devient plus grand lorsque nous l'irritons:
 Reviens dans les plaisirs que la jeunesse apporte,
 C'est un grand bien de voir fleurir les rejettons,
 Lors que la souche est morte.

Un homme de bon sens se mocque des malheurs,
 Il plaint esgallement sa servante & sa fille,

Job ne versa jamais une goutte de pleurs,
Pour toute sa famille.

Après t'estre affligé pense à te resiouyr,
Qui t'a faict la douleur t'a laisse les remedes,
Il ne te reste plus que de scavoir jouyr,
Des biens que tu possedes.

För att återvända till Scherings autobiografi, nämner han där ytterligare ett par gånger poetiska sysselsättningar, äfven nu förorsakade af "Friggas drijfwande" för att använda Skogekär Bärgebos ord i företalet till Venerid. Den ädla damen i London var icke hans första svärmeri. År 1627, vid 18 års ålder, blef han förälskad i Magdalena Sparre och härom berättar han själf: "Om wintern strax efter juhl, blefwo wij kallade hem till Haneberg till ett Bröllop, som min moder gjorde åt sin Frustugo Piga Helja benämnd; dit kom ibland andra Sahl:e Bengt Sparre på Rösswijck med sin Fru och Barn. Uti lekande blef jag kiär åt Magdalena Sparre och henne sådant uptächte, hwarföre wij gjorde ett löfte oszemella, hwilcken affection iag behölt, så länge iag war hemma i landet, och henne med bref, doch hemligen, sådant som oftast kundgiorde och under tiden besökte." När Schering 1631 återvände från sin resa, väntade honom en mindre angenäm öfverraskning. Magdalena Sparre hade nämligen blifvit trolofvad med Johan Ekeblad och Schering kunde ha haft full anledning att instämma i Skogekär Bärgebos klagan i sonett 76:

Förgäfwes är mitt Häpp och fåfängt at mehr waka,
Then är sin koos, som iagh har haft för alla kär,
Then som min Kärleek war, then som war mitt begär,
Eens annors blir hon nu, nu snart ens annors Maka.

Schering måste t. o. m. öfvervara bröllopet "och såsom de ingen finge", berättar han, "som wille tala för Bruden, blef jag dertill nödgader, oansedt jag uti sådant wara hel okunnig måtte jag dock göra hwad jag kunde och alltså solemmiter nödgas utgifwa den jag tilförene älskat hade och giärna behullit".

I själfva verket synes han dock ha tröstat sig tämligen snart. Midsommardagen 1632 träffade han i rikskanslärrens hus Magdalenas systrar Beata och Maria, hvarvid han öfverflyttade sin "affection" på Beata, hvilket han lät henne veta i en biljett, som han stack in i hennes handske. Något svar fick han icke genast och det gick långsamt med frieriet, ehuru han icke underlät att "courtisera och henne kärligen tillskrifva". Då han emellertid fick höra att Carl Horn flitigt uppvaktade henne, beslöt han göra slag i saken. "Ty resolverade jag mig at skrifwa henne til och uppenbara henne fullkomligen mitt sinne, hwilket bref henne uti Herr Svante Horns bröllop blef tilsändt. Men efter hon intet ville swara dertil, nekade hon sig brefwet hafwa bekommit; Dock lät jag så derwid blifwat til bättre lägenhet." Året därpå lyckades han icke bättre och hade rent af planer att uppge sina förhoppningar på Beata och vända sin håg till en annan ung dam, "alldenstund jag förmente finna någon bättre Affection hos henne". Han kunde dock icke förmå sig härtill, och slutligen lyckades han på hösten 1635 beveka Beatas hjärta, sedan han tillskrivit henne ett bönfallande bref, "beiärandes äntelig få weta hennes sinne emot mig, och sände derhos en wisa eller två, som jag gjorde, hwaruppå hon mig til behag swarade, och sitt goda hjerta emot mig uptäckte, hwilket skedde den 5 September uti en god och lyckosam stund". På nyåret 1636 berättar han, att han skickade nyårsgåfvor till sin käraste, som då vistades på Bergshamra, hvarvid han sände sitt "Contrefait samt ett demantehalsband och en liten ring med några wisor och rim". Den 12 juli 1636 stod bröllopet i rikskanslärrens hus i Stockholm.

Härefter finnas i biografien inga direkta uppgifter om att Schering fortsatt med sitt visdiktande. Om det varma intresse för dikt-konsten, som han dock ännu på äldre dagar hyste, vittna tillfullo brefven från hans utmärkt begåfvade dotter Beata. I ett af dessa beskriver hon, huru hennes far ger henne en poetisk uppgift och ber henne fortsätta en af honom påbörjad naturbeskrifning på vers, hvartill hon dock slutligen måste ta sin broder Johan, "bekant som en ståtelig poet", till hjälp. Någon autentisk svensk dikt af Schering synes emellertid icke finnas i behåll.

Om, såsom jag nyss framkastade, den traditionella uppgiften om Gustaf Rosenhanes författarskap endast vore oriktig i afseende på skaldens förnamn och om den af mig föreslagna dateringen af dikterna håller streck, kunde icke gärna någon annan än Schering Rosenhane ha åsyftats. Nu kan man ju emellertid mot en dylik mening göra ungefär samma allmänna invändningar som mot teorien om Gustaf Rosenhanes författarskap, nämligen att de Rosenhaneska papperen icke ge någon upplysning i saken och att Schefferus, som var väl bekant med Schering, icke synes känna, hvem som dolde sig bakom den bekanta pseudonymen. Möjligen kunde man också, genom en kanske väl ordagrann tolkning, i sonett 50 finna ett motargument, i det att skalden där säger:

Dhe wänner ähre kär, som mäst omkring migh boo,
Föräldrar lijka så och dhe migh unna gått,
Jagh ährar alle dhem som sigh til migh förtroo.

Dock torde det icke vara så alldeles nödvändigt att häri se något bevis på, att skaldens föräldrar ännu voro i lifvet. Vore nämligen detta fallet, kunde Schering icke gärna ha skrivit dessa rader, ty hans fader dog redan 1624, då Schering var femton år gammal.

Å andra sidan kan man däremot icke undgå att finna, huru mycket förenligare med hvad man i öfrigt känner om honom, Scherings författarskap ter sig i jämförelse med Gustafs. Först och främst har man obestridliga vittnesbörd om att han sysslat med poetiskt författarskap. Hans vetenskapliga intressen och kunskaper voro säkerligen minst lika omfattande som Gustafs. Om hans förtrogenhet med fransk, spansk och italiensk litteratur — något som man af Venerids företal måste antaga förefintligt hos dess författare — behöfver man icke tvifla. Det psykologiska intresse och skarp-sinne, hvarom Venerid vittnar, finner man äfven prof på i Scherings Epistola Consolatoria. Och slutligen utgöra hans egna erotiska upplevelser, som här ofvan antydts, en mycket antaglig inspirationskälla till kärlekslyrik af samma art som Venerid och visorna.

Under höljet af all den konventionella sonettfilosofi, som karakteriserar Skogekärs dikter, finner man dock ofta en starkt personlig

känsla, hvilken måste vara framsprungen ur skaldens egna upplevelser. Man behöfver nu icke fästa alltför stort afseende vid de stora allmänna öfverensstämmelser man härvidlag kan upptäcka med Scherings kärlekshistoria. I båda fallen röjer sig ett lätt antändligt hjärta, i båda fallen möta vi också en allvarligare passion, som har att kämpa mot långvariga hinder, innan den lyckliga föreningen nås. Men i stället för att närmare utföra dessa allmänna likheter, som icke äro mycket beviskraftiga, vill jag nöja mig med att påvisa ett par sammanträffanden, som kanske icke äro alldeles tillfälliga.

Kärlekshistorien i Venerid synes vara i ungefär tre år. Tre sonetter handla om Venerids namnsdag, (5, 30, 48), och de växlande sommar- och vinterskildringarna visa också, att denna tidrymd förflöt, tills skalden slutligen vinner sin kärleks föremål. Från sommaren 1632 till hösten 1635 dröjde det också, till Schering efter många om och men besegrat sin rival och erhållit Beata Sparres hand. Vidare ser man af sonetterna 5 och 30, att Venerids namnsdag infaller på förvintern. I sonett 5 heter det nämligen i en apostrof till Venerids dag:

När man af wintrens köld begynner til at frysa,
Du förer androm köld, mig alltid brånad ny,

och likaledes säges det i sonett 30:

Du stijger iämblich up moot Wintrens tiden kalla.

Vid samma tid inträffade också Beatas namnsdag, nämligen den 22 december. Venerid synes omväxlande bo i Stockholm och på landet och skalden får sällan träffa henne, hvilket allt också passar in på Beata Sparre. Skalden säger sig i sonetterna 88 och 89 ha sett Venerid i sorgdräkt. Beatas fader dog kort före det Schering blef förälskad i henne och troligt är, att hon då gick sorgklädd. Om Venerids ålder framgår intet af sonetterna, men det är väl med all sannolikhet till henne, visan 39 är riktad, där sista versen lyder:

Emådan alt förändrar sigh
 Medh Åhrsens tijdh kan dät och hända tig
 Gryseip min, förthenskulld tänk dig om
 I tijd och kom!
 Lät icke än en vår
 Digh andra gången fylla åtta Åhr;
 Dät skal digh beweka
 Medh migh willia leka
 Så snart du får.

Diktens föremål är således ännu icke fyllda 16 år. Beata Sparre var född 1618 och uppnådde alltså 1634 denna ålder.

Möjligen kunde man vid mera ingående efterforskningar drifva dessa jämförelser ännu längre. Med hvad jag här framfört, har jag i hvarje fall icke velat uttala någon bestämd mening, utan blott motivera detta nya uppslag i diskussionen. Någon strängare litterär argumentation medger icke det än så länge felande autentiska jämförelsematerialet; den enda synpunkt af detta slag, som jag kan anföra, är den omständigheten, att ej mindre än 85 af sonetterna i Venerid i likhet med den vanliga engelska sonetten sluta med en kuplett, ett förhållande, som kan sammanställas med det af Schering Rosenhane själf bestyrkta faktum, att det var i England, som han gjorde sina första poetiska lärospån.